O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(2-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 461-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d. (PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

6. Шарипова С. Математика в биологии //Conferencea. – 2022. – С. 196-199.
7. Sharipova S., Integrallar N. M. G. E. K. yordamida yechishga doir masalalar //Журнал математики и информатики. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
8. Шарипова С. Ф., Олтмишев А. Современные педагогические технологии в обучении математике. – 2022.
9. Sharipov X., Sharipova S. Orbits are a family of vector fields and a hyperbolic paraboloid //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 50-57.

TARMOQ IQTISODIYOTI ZAMONAVIY IQTISODIY TIZIMNI SHAKLLANTIRISH ASOSI SIFATIDA

Sirlibekov Habibullo, Suyarov Begzod
O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Annotatsiya: Maqolada an'anaviy (sanoat) bozor iqtisodiyoti bilan taqqoslaganda zamonaviy “tarmoq iqtisodiyoti” ning nazariy asoslari tahlil qilinadi.
Kalit so‘zlar: tarmoq iqtisodiyoti, iqtisodiy tizim, axborot iqtisodiyoti, sanoat iqtisodiyoti.

Axborot texnologiyalari, innovatsiyalarga asoslangan tarmoq iqtisodiyotining rivojlanishi va ishlab chiqarishni iste'molchi talablariga yo‘naltirishning ortib borayotgan ahamiyati O‘zbekistonda ham, butun dunyoda ham tadbirkorlik sub'ektlarining ish sharoitlarini sifat jihatidan o‘zgartirmoqda. Tarmoq iqtisodiyotining ishlab chiqarish, iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishga, tarmoq axborot texnologiyalarini takomillashtirish va tarqatishga ta’sirini o‘rganish iqtisodiyot nazariyasi uchun yangi va nihoyatda dolzarb vazifadir.

Maqola mavzusining dolzarbligi tarmoq konsepsiyasiga asoslangan ishlab chiqarish tuzilmalarining samarali ishlashiga yordam beradigan zamonaviy iqtisodiy tizim sifatida tarmoq iqtisodiyotini shakllantirishning nazariy va uslubiy asoslarini ishlab chiqish zarurati bilan bog‘liq.[1]

Iqtisodiy o‘zgarishlar sharoitida tarmoq iqtisodiyotini barpo etishning nazariy asoslari va amaliy yo‘llarini tahlil qilish, tarmoq tuzilmalarining milliy iqtisodiy tizimning jahon iqtisodiy muhitida raqobatbardoshligiga ta’sirini kuchaytirish tarmoqning hozirgi holati, degan xulosaga keladi. O‘zbekistonda iqtisodiyot boshlang‘ich bosqichda bo‘lib, u korxonalarning mustaqil bo‘linmalarini ajratish va ular o‘rtasida iqtisodiy munosabatlarni o‘rnatish bilan tavsiflanadi, rivojlangan mamlakatlarda esa tarmoq tuzilmalarining shakllanishi yetkazib beruvchilar o‘rtasidagi aloqalar va adokratik tuzilmalarni yaratish yoki oraliq bosqichda bo‘ladi, uning ma’nosi mijozlarga xizmat ko‘rsatishni yaxshilash va korxona tomonidan taklif qilinadigan xizmatlarni intellektuallashtirish yoki yakuniy bosqichdadir.[2]

20-asr oxiri va 21-asr boshlari jamiyat hayotini sezilarli darajada o‘zgartirdi. Fan-texnika taraqqiyoti va globallashuv bozorga katta miqdordagi yangi

kompaniyalarning kirib kelishiga imkon berdi, ularning asosiy mahsulotlari texnologiya, bilim va axborotdir. Aynan shuning uchun ham insoniyat axborot jamiyatining yangi davriga kirdi, deyish odat tusiga kirgan. Natijada axborot jamiyatining ko‘plab nazariyalari va tushunchalari paydo bo‘la boshladi. Aynan ushbu nazariyalarning asosiy qoidalari asosida zamonaviy jamiyat iqtisodiyotining turli xil ta’riflari paydo bo‘ldi: “industriyadan keyingi jamiyat”, “industriyadan keyingi iqtisodiyot”, “tarmoq iqtisodiyoti”, eng yangi axborot texnologiyalari va globallashuv va boshqalar.[3]

Tarmoq iqtisodiyoti haqidagi mavjud g‘oyalar ko‘proq uning namoyon bo‘lishining individual shakllarini, boshqaruv samaradorligini oshirishdagi rolini, iqtisodiy axborotni maxsus tashkil etish orqali bozor konyunkturasini prognozlashda aks ettiradi. Tarmoq iqtisodiyotining asosiy nazariyalarini tahlil qilish asosidagina tarmoq iqtisodiyotining muhim xususiyatlarini va tarmoq tuzilmalari turlarining mezonlarini aniqlash mumkin.

Tarmoq iqtisodiyoti mohiyatini kontseptual tushuntirishning kelib chiqishi postindustrial jamiyat, jahon iqtisodiyotining transformatsiyasi, iqtisodiy tizimning tarmoq tuzilishi, postindustrial iqtisodiyot nazariyalaridir. “Axborot jamiyati” va “axborot iqtisodiyoti” atamalarining ilmiy muomalaga kiritilishi axborot texnologiyalarining alohida mamlakatlar va jahon iqtisodiyotining iqtisodiy rivojlanishidagi rolini tan olishni anglatardi. Axborot iqtisodiyoti nazariyasining muhim tarkibiy qismi ijtimoiy tarmoqlarni va birinchi navbatda, tarmoq afzalliklarini o‘rganish, ijtimoiy tarmoq ishtirokchilari o‘rtasidagi turli xil o‘zaro munosabatlarni tahlil qilish bo‘ldi.[4]

“Tarmoq iqtisodiyoti” atamasi ham axborot iqtisodiyoti, ham bilimga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida ishlab chiqarish jarayonining tashkiliy tarkibiy qismini tavsiflash uchun ishlatiladi. Tarmoq iqtisodiyotining paydo bo‘lishi iqtisodiy faoliyatni amalga oshirishning yangi funksional mexanizmini - bozorni tartibga soluvchilar orqali emas, balki teng va mustaqil xo‘jalik yurituvchi subyektlarning axborot tarmoqlari tizimi orqali tarqalishini oldindan belgilab beradi. Mahalliy korxonalar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar jarayonida tarmoq iqtisodiyotini qurish jarayoni tarmoq korxonasi shakllanishining dastlabki bosqichini tavsiflaydi, u mustaqil bo‘linmalarni yaratish va ular o‘rtasida iqtisodiy aloqalarni o‘rnatishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Бугорский В.Н. Сетевая экономика: учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2008. — 56 с.

2. Галайда В.А. Глобализация и регулирование сетевой экономики в современных макроэкономических системах: дис. ... д-ра. экон. наук. — М.: ГУУ, 2005. — 290 с.

3. Бунаков О., Сирлибеков Х. ТУРИЗМ-ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ РЕГИОНА //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 426-433.

4. Rashidov A., Sirlibekov H. USING WORLD EXPERIENCE IN ACCOUNTING //SPAST Abstracts. – 2023. – Т. 2. – №. 02.

5. Sirlibekov K. EVENT TOURISM CENTERS OF SPAIN //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 161-167.
6. Сирлибеков Х. Ш. ФАКТОРЫ И ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПЦИИ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА (СПА-ТУРИЗМА) В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ //Казанский вестник молодых учёных. – 2022. – Т. 6. – №. 3. – С. 92-97.
7. Sirlibekov K. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM IN UZBEKISTAN //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 123-131.
8. Sirlibekov K. EVENT TOURISM CENTERS OF SPAIN //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 161-167.

RAQAMLI BIZNES INNOVATSION DASTURIY TARMOQ PLATFORMASI MODELINI ISHLAB CHIQISH

Matyakubov A.S.,
O‘zbekiston Milliy universiteti
Tadjiev R.N.
O‘zbekiston Milliy universiteti huzuridagi Biofizika va biokimyo instituti
ruhillo@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu tezisda raqamli texnologiyalarni joriy etishda bank sektori va to’lov xizmatlari o’rtasida o’zaro aloqani o’rnatish hamda raqamli iqtisodiyotining amaliy ahamiyati va jihatlari yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, taraqqiyot, tizim, internet iqtisodiyoti, CRM, platforma, elektron raqamli imzo.

Bugungi kunda banklarni transformatsiya qilish, birinchidan, raqamli banklarni tashkil qilishni talab etsa, ikkinchidan, amaldagi bank bo‘limlari ish faoliyatining o‘zgarishiga va bank xarajatlarini qisqartirish imkonini beradi. Raqamli banklarda bank xizmatlari maksimal darajada avtomatlashtiriladi va bank mijozlari uchun (o‘z o‘zini) interaktiv boshqaruv tizimlari yaratiladi. Zamon talabi ham raqamli iqtisodiyotning taraqqiy etishi natijasida banklarda filiallar sonini oshirish yo‘li bilan emas, balki masofaviy bank xizmatlarini, jumladan, omni-kanal tartibida rivojlantirish orqali ham ko‘p sonli mijozlarga xizmat ko‘rsatishni talab etmoqda. Davr esa moliyaviy mablag‘lardan foydalanish imkoniyatlarida identifikatsiya qilishning ishonchli usullari, shaffoflikni, tranzaksiyalarni tezkor qayta ishlash, va iqtisodiy faoliyat jarayonini yuqori darajaga ko‘tarishga imkon beradigan yanada sifatli-sodda xizmatlarni taqdim etilishini talab qilmoqda.

Axborot texnologiyalar bozorida salmoqli yutuqlarga erishish hamda bank mijozlari bazasiga yanada zamonaviy shakldagi texnologiyalarni joriy etish maqsadida ularga yangidan yangi xizmatlarni taklif etish maqsad qilingan.

Mijozlar an'anaviy bank protseduralariga innovatsion raqamli muqobil usullardan tobora ko'proq foydalanishni afzal ko’rishmoqda.